

З ЛИСТУВАННЯ ОМЕЛЯНА ПРИЦАКА З ІВАНОМ КРИП'ЯКЕВИЧЕМ

Доля звела Омеляна Прицака з Іваном Крип'якевичем у 1936–1939 рр., коли він був студентом Львівського університету і учасником наукового семінару з історії України при Науковому товаристві ім. Шевченка та секретарем Комісії нової історії України при ньому, а І. Крип'якевич – головою історично-філософської секції цього Товариства.

Згодом, коли після ліквідації НТШ (1940) І. Крип'якевич очолив Львівський відділ Інституту історії України АН УРСР, О. Прицак став виконувачем обов'язків його вченого секретаря.

Під час німецької окупації (1941–1944) вони разом злагоджено організували Кабінет історії України в рамках нелегального НТШ, потім разом працювали в Історичному гуртку в складі об'єднання наукових працівників при Українському центральному комітеті (УЦК).

У середині 1943 р. О. Прицак виїхав до Німеччини робити докторат і з того часу наступила тривала перерва у їхньому спілкуванні близько 15 років – до 1957 р.

Відновилось листування у 1957 р. і тривало майже до кінця життя академіка І. Крип'якевича.

В архіві І. Крип'якевича збереглося 12 листів: 1 – з Києва (ХІІ.1941), 1 – з Тернополя (1942), 6 – з Гамбурга (1957–1959), 1 – з Варшави (1959), 1 – із Сан-Франциска (1960), 1 – з Нью-Йорка (1963), 1 – з Бостона (1965), а крім того, 5 новорічних вітань.

З листів І. Крип'якевича зберігся один від 30 жовтня 1959 р., але в листах адресата згадано 7 листів львів'янина, датованих: 1 – 1958, 6 – 1959р.

Отже, листування було взаємним. Збереглося 3 листи Прицакової матері-посередниці.

Листування дає чимало цінної інформації про взаємини визначного вченого – вчителя і відданого учня – згодом відомого вченого у надзвичайно складний час: початок німецької окупації та післясталінську відлигу кінця 50 – початку 60-х рр.

Перший лист О. Прицака – про перебування в Києві наприкінці 1941 р. в пошуках слідів зниклого Агатангела Кримського з описом суспільно-політичної ситуації в окупованому місті.

З початком післясталінської відлиги О. Прицак ініціює відновлення листування 2 грудня 1957 р. – “після довгих вагань” – з оберіганням свого вчителя від переслідувань з боку більшовицького режиму: інформує про свої наукові досягнення в ділянці сходознавства у Німеччині, видання сходознавчих журналів та трьох серійних видань; висловлює своє захоплення монографією “Богдан Хмельницький” І. Крип'якевича; повідомляє про надіслання йому своїх праць “Болгарський іменник” і про мову протоболгар, а також про першого монгольського намісника на Русі.

Одержавши відповідь від 19 січня 1959 р., 30 січня вітає Івана Крип'якевича з обранням в академіки й пропонує налагодити книгообмін між установами, повідомляє про майбутнє читання лекцій у Кракові й Варшаві та бажання побувати у Львові. 22 квітня 1959 р. уже з Варшави повторює свою мрію відвідати Львів й повідомляє про одержання від академіка листа й літературу: “Український історичний журнал” за 1958 і 1959 роки і “Українсько-російський словник”, вручений йому київським істориком Анатолієм Санцевичем.

Перебуваючи у березні – квітні 1959 р. у Кракові, О. Прицак одержав від підозрілого суб'єкта листа-запрошення начебто від І. Крип'якевича приїхати до Львова і вирішив поїхати. У Варшаві легко одержав візу на відвідання Львова і телефонує І. Крип'якевичу, що одержав його листа-запрошення. – “Якого листа?” – здивувався академік.

Зустрівши несподіваного гостя на львівському залізничному вокзалі, І. Крип'якевич, який в недалекому минулому зазнав жорстокого морального терору з боку комуністичного офіціозу, попередив прибульця у таксі про ніщо не говорити. Так само зустрів його в Інституті і відразу запросив до проходів на Високий замок. Там йому заявив, що дивується несподіваному приїздові гостя, ніякого листа-запрошення йому не писав і тепер буде проблема з його виїздом зі Львова, що від представника влади одержав вказівку переконати прибулого залишитися в країні, але робити цього не радить.

В Інституті директор влаштував доповідь приїжджого гостя. А тим часом представник КГБ агітував його очолити в Україні Інститут сходознавства.

Як О. Прицак вибрався зі Львова – покищо невідомо.

Листом від 19 травня 1959 р. О. Прицак дякує І. Крип'якевичу за гостинність, якої зазнав у Львові як великої для нього події, висловлює задоволеність від змоги виступити там з доповіддю й сподівання на тісніші наукові зв'язки, обіцяє вислати літературу для Інституту та особисто Іванові Петровичу.

У листі від 15 червня 1959 р. повідомляє про висилання І. Крип'якевичу на його прохання праці Вернадського (це псевдо О. Прицака) та монографію про хозар і просить вислати йому монографію та статті М. А. Алекберлі про Хотинську війну 1621р.

Листом від 14 вересня 1959 р. О. Прицак повідомляє, що дістав підтвердження про одержання І. Крип'якевичем “Історії хозар” та що на його адресу видавництво вислало працю Вернадського (тобто О. Прицака) “Походження Русі”, але дуже здивований тим, що ця праця до того часу ще до адресата не дійшла. Тому до свого листа додав рахунок видавництва з пропозицією звернутись у цій справі до відповідних установ. У листі від 19 жовтня 1959 р. він повідомив, що порадив видавництву пред'явити претензію пошти у цій справі, щоб таким чином з'ясувати ситуацію з недоходженням книжкових посилок. Очевидно, ця праця до адресата таки не дійшла, оскільки, як відомо, вона зустріла лайливу критику в тогочасній радянській періодиці. На пропозицію І. Крип'якевича автор запропонував для публікації в “Українському історичному журналі” на вибір статті: “Перший монгольський намісник у Східній Європі” і “Проблема команів-половців”. З свого ж боку повторив прохання надіслати йому публікації М. А. Алекберлі.

На цього листа І. Крип'якевич 30 жовтня 1959 р. відповів, що звернувся у цих справах до редакції журналу та до доцента М. А. Алекберлі, а про їхні відповіді обіцяв повідомити. Та цього не сталося і не могло статись: адресати на контакти з представниками непрокомуністичного зарубіжжя не могли піти. Також І. Крип'якевич інформував адресата про участь працівників його Інституту в науковій сесії у Єревані та надіслання туди його доповіді про вірменського історика Садока Баронча.

В поштівці від 24 грудня 1965 р. О. Пріцак повідомив І. Крип'якевича про підготовані ним праці про “Слово о полку Ігоревім” та про євразійський стен, які, на його думку, “остаточно перерішують проблему автентичности пам'ятки”, і у випадку зацікавлення ними АН України, міг би надіслати свій текст для публікації у Львові або Києві. Цього також не сталося.

Зрефероване листування засвідчує збереження давніх дружніх особистих взаємин автора листів з адресатом й спроби налагодження творчої співпраці в складних обставинах тогочасної повоєнної дійсності: замкнутості та відгородження соціалістичного табору від зарубіжжя.

Сприятливі умови для такої співпраці появились тільки із здобуттям незалежності Україною, чим О. Пріцак відразу скористався, а І. Крип'якевичу дочекатись цього не пощастило.

У свій перший приїзд до Львова у 1988 р. О. Пріцак один із перших візитів наніс родині Крип'якевичів. Під час його перебування у Львові з ініціативи Романа Крип'якевича організовано його виступ перед львів'янами в Палаці культури “Кінескопу” з доповіддю, а згодом його відповіді на запитальні записки слухачів сортувати доводилось мені, як головуючому на цій зустрічі.

Тоді ж мені як виконуючому обов'язки директора довелося влаштувати зустріч О. Пріцака з колективом Інституту, а згодом організувати йому екскурсію до Звенигорода, під час якої довелося почути його вражаючий спомин про пригродницький шлях на Захід.

У 2001 р. мені пощастило опублікувати в довіднику про діяльність, структуру та працівників Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України інформативну статтю про О. Пріцака як наукового працівника (у 1940–1941 рр.) Львівського відділу Інституту історії України, очолюваного І. Крип'якевичем.

Листування О. Пріцака з І. Крип'якевичем, збережене в архіві академіка, переданому його родиною до Відділу рукописів Львівської національної бібліотеки ім. Василя Стефаника НАН України, публікується із збереженням особливостей мови автора з мінімальним наближенням до сучасної пунктуації та правопису. Скорочення розв'язуються в тексті у квадратних дужках у сучасному правописі. Тексти німецькою мовою подаються в оригіналах і в перекладах українською мовою, здійснених упорядником.

Феодосій Стеблій

Листи О. Прицака до І. Крип'якевича

№ 1

Київ, 18 грудня 1941

Дорогий Пане Професоре!

Листа одержав через декілька годин після того, як відправив я свою “відповідь” в дорогу. Дуже дякую панові Професорові за слова признання та за сердечного листа. Був він для мене епохальною свого рода подією – одинокий лист з краю за весь майже 1^{1/2}-місячний побут в Києві. Епохальною тим більше, що відпочини в Києві дуже а дуже прикрі й погані. Для їх характеристики подам, що б[увший] секретар УНРади і директор одного з інститутів УАН висказався: “зараз повернулися найтрагічніші роки радянської влади; точно мов би 1937 рік!”

Від не цілих двох тижнів в нас у Києві цивільна влада. За цей короткий час успіла вона здобутися на цілу низку подвигів, що їм ймення немає.

1) По-перше, хотіла вона пописатися на економічній ділянці. Було видано наказ про встановлення твердих цін. Ефект прекрасний. На базарах мов вимело. Із свічкою жодного товару не можна було знайти. Через декілька днів полапалися і в газеті проголосили, що у тексті закону про ціни “трапилися друкарські помилки” і тому цей закон відхиляється. І, на щастя, в цей спосіб знов появився деякий товар.

2) Вся власть в Києві перейшла до Oberbürgermeistra (бурмістр Багазій¹ хоч ще фігурує, але вже й не підписує розпорядків. Ходять вперто чутки про це, що його невдовзі усунуть).

3) Київську обласну Управу розв'язали. Вся власть над бувшою Київською і Полтавською областями в руках “Generalkommissar-Kiew”. При тім Правобережна і Лівобережна творять окремі цілості. Донедавна можна було дістати перепустки на Лівобережжя. Зараз ніяких дозволів перейти Дніпро дістати не можна.

4) Українській Національній Раді² запропонували розв'язатися, що дійсно було зроблено.

5) Районна управа Києва ще вегетує, але з дня на день очікує свого кінця (як подавав мені її голова п. Колтунівський).

6) Всі школи в Києві і на провінції припинили навчання. Професори поволі роз'їздяться “до травня місяця” на “вакації” на села. Вправді від 1 січня мають бути зорганізовані вчительські курси (1-місячні) для перекваліфікування і “перевиховання”, але, крім витрачування паперу і ведення аж поліційних слідств в оцінці вчителів, конкретної діяльності не передбачається.

7) На днях була в нас “палатна пресова революція”. Як можна було і у Львові із припадково там доходячих чисел “Українського Слова”³ віднести вражіння, керманічі київської преси знаменито вив'язувалися із свого завдання. Крім високого рівня культурно-національної газети, спромоглися видати чи підготувати цілу низку видань. Із газети постало ціле видавництво, що серед київських обставин одне могло кормити київську публіку друкованим словом. Тижневик – понеділкове видання “Останні Вісті”, мистецько-літературний тижневик “Літаври”, дитячий часопис “Молода Україна” – ось видання, що вже виходили. Крім них, на днях мала появитися селянська газета і місячник культурно-громадської думки “Розбудова” (редагована Чемеринським і мною).

Також вже почались видавати періодичні видання-брошури на актуальні й історичні теми. Та ця подиву гідна робота ред[актора] Рогача⁴ і його близьких співробітників не припала до вподоби новим панам. Використали вони ситуацію, що місцеві люди із складу редакції показалися гідними вихованками большевиків і всякими підлизунствами (що більше були вигідні і приємні, чим вимоги людей національної чести) та доносами, включно до переповідання підслуханих розмов “власть іміючим”, змогли створити атмосферу нездоров’я в редакції і рішили позбутися невідгідних. У суботу 13/ХІ в год[ині] 10 рано відбувся в будинку редакції мітинг. На ньому німецький представник заявив, що вже Рогач не керуватиме видавництвом і що його місце займатиме від сьогодні “високодостойний (у підлизуванні – *О. П.*) і всіми поважаний Пан Ректор Професор Доктор К. Ф. Штепа”. Того ж 13/ХІ уночі були проведені арешти. Арештовано:

I) ред[актора] Рогача (і всіх, хто був на його квартирі; їх зараз – крім Рогача – на другий день випустили).

II) Петра Олійника (бувшого абсолювента Богослов[ської] Академії у Львові, автора праці про Холмщину. Він завідував ідеологічним відділом).

III) Чемеринського-Оршана, могого приятеля. Він з Карпатської України, студіював в Парижі. Удвох редагували “Розбудову”.

IV) Данила – він працював у відділі кадрів. Із Карпатської України. Останнього (Данила) випустили 17/ХІІ. У розмові зі мною оповідав він, що закидали їм ... бандерівство (а вони відомі мельниківці!).

У неділю для всіх киян була велика несподіванка. Появилось “Нове!! Українське Слово” (нова епоха настала!!!). Крім високопідданчої і лизунської передовиці визначного і високоповажного пана проф[есора] Штепи, появилася в большевицькому тоні замітка “До наших читачів”, де подано, як то “вороги народу” – крайні націоналісти!! (sic!) вдерлися в редакцію і на спілку з большевиками (sic!) почали замало лизатися визволителям і замало били їм поклони. А у вторковому числі (із 17/ХІІ) у статті п. Штепи вже зібрано всі злочини його попередників і стаття кінчиться низкою “да здраствуст” і т.д.

Пан Проф[есор] Штепа ввів у редакцію всіх професорів університету – і діло йде!

8) Сьогодні (18/ХІІ) стрінув я директора “Українського Видавництва” п. Ієвлева. Від його дізнався, що з сьогоднішнім днем це видавництво, що мало видавати й шкільні підручники, розв’язано.

9) З університетом – нічого цікавого. Законсервованій.

10) Накінець слово про Академію. Там “пан і самодержець” проф[есор] Чудінов. З початку як “довірений” УНРади, зараз невідомо чий. Хоч ніхто не давав йому ніяких повноважень, ніхто не осмілюється його позицій нарушувати. Академік-президент “дядя Плотніков” цілковито під пантофлем пана “невідмінного секретаря”. А цей хазяйнує, аж дрантя летить! Впрочім, це зараз без значення. Академія перейшла на консервацію. І то цікаве, на яку! Спочатку планували оставити хоч директора та з 1 співробітника по кожному Інституті, зараз рішили, що остається тільки одна “відповідальна” “наукова сила”: вбиральниця (сторожика). Отже, як співробітники Академії (яким і серед теперішніх важких умовин не бракує гумору) жартівливо подають, треба інститути перейменувати. А якщо називати устанovu

іменням того, хто нею завідує, то прийдеться для інституту Академії наук надати ймення (вибачте за слово) ... вбиральні!!

11 Загальна характеристика обставин: повернулися радісні і щасливі дні ясного сонця сталінської конституції. Життя цілком, як перед 22/VI. Шпигунство, лизунство і т. д. нові пани знайшли цілком справедливим і гідним попертя. Людей праці темні типи усунули в тінь. Дуже популярна ідея “Геть із галичанами” (як у 1919 році).

12) Врешті моя справа. З моментом “революції в пресі” для мене там місця немає. Остався я без праці. Дотепер перепустки на поворот видавали в Міській управі. Зараз не видають. Хочу повернутися і не знаю, чи зможу дістати перепустку (я не дуже легально приїхав, бо як придніпрянець). Німецька команда відсилає у міську управу, ці в нім[ецьку] команду і т.д. Врешті є чутки, що треба писати аж у Краків. Завтра знов ходитиму по всім властям. Не маю великої надії на успіх. Якщо було б можливим, просив би я, щоб Пан Професор були так ласкаві і постарались для мене виклик, щоб я міг виїхати з Києва. Дуже було б побажано, щоб це був якийсь офіційний і щоб давав змогу не тільки дістати дозвіл на їзду поїздом, але і взяти з собою деякий багаж. Я придбав чимало безцінних книжок та рукописів, що не тільки в моїх досліджах стануть у пригоді, але, думаю, і іншим вченим, головню хоч би тому, що багато таких в мене праць, що їх ніде у Львові немає.

13) Інші новини подам при найближчій нагоді.

Прошу прийняти вислови правдивої пошани.

P.S. Остання новість! Як дізнався я сьогодні в редакції, від понеділка 22/XII 1941 виходитиме у Києві замість понеділкового видання “Слова” – “Останні Вісті”, тижневик російською мовою “Последние новости”. Слава Богу! Починається!

ЛНБ. Відділ рукописів. Фонд: Архів І. П. Крип'якевича. Папка № 312. Листи О. Прицака. Арк 1.

№ 2

Тернопіль, 11.08.1942 р.

Дорогий Пане Професоре!

Кожного дня після від'їзду Пана Професора готовився я написати листа і кожного дня відкладав це діло. Причина цього така, що все вважав, що я ще замало виповнив із складеного нами плану й обіцявав собі написати, аж чогось доконаю. І так проходили дні, тижні. Врешті, коли термін приїзду Пана Професора наблизився, я рішив тоді все усно передати. Та деякими домовими обставинами був я примушений взяти відпустку якраз напередодні приїзду Пана Професора (від 10–24/VIII, якщо відпустка триватиме 2 тижні) і тому пишу цього листа вже з Тернополя.

Перш усього повинен здати звіт з роботи в Кабінеті. Основним моїм “успіхом” стала справа карткового каталогу. Він узагальному готовий. Увійшли там всі номери зінвентаризованої частини нашої бібліотеки (№ 1–343). Крім того, вспів я переписати на картки заголовки статей деяких збірників (пр. “Палеоліт і Неоліт на Україні” і ін.), а то й періодиків (пр. “Літопис Бойківщини” і ін.). За липень місяць зінвентаризував я номери 294–393, в тому було 52 дарів (№ дарів 386–438). Справа перевозу книжок з монастиря застрягла. Деяка вина в тому о. Луканя⁵, який все-таки дуже тяжкий, якщо йде про видачу книжок. Ніяк не може вибрати наші видання.

Заклав я книгу письм, що приходять в Кабінет і що їх Кабінет висилає, а також відділ тек з автобіо-бібліографічними даними істориків. Є вже 7 тек (О. Думин⁶, Є. Завалинський, Б. Крупницький, Р. Лукань, В. Мацяк, С. Наріжний, О. Оглоблин⁷):

В міжчасі прийшов лист від проф. Оглоблина, що в ньому він прислав автобіографію і спис праць.

Цікавого листа написала п. проф. Полонська-Василенко⁸ про долю збірок акад. Кримського⁹, а саме, що сестра академіка Марія Юхимівна попродала багато книжок, арабські коври, грамофон із цінними платівками, машину до писання, все з вбрання, так що вдалося врятувати тільки рештки бібліотеки. Сама Марія Єфимівна переїхала в Звенигородку. Головна вина в цій справі – на думку проф. Полонської – в ріжних “темних сил”, що оточували Марію Кримську та були “дорадниками”. Справа ця мене дуже затурбувала. Я радився з проф. Сімовичем¹⁰, що робити: їй ж бо признано допомогу і запропонував, щоби грошей пересилати п. Полонській-Василенко і щоб вона виділяла з них частину М. Ю[химівні], а частину Микольцеві, прибраному синові академіка (який тепер з матір’ю опинився без середників у Звенигородці).

З інших подій треба згадати, що 5/VIII відбулося в церкві св. Онуфрія у Львові вінчання “турецької пари”: д-р С. Завалинського і С. Мурської .

Врешті кілька слів про мене. В перших днях серпня прийшов лист від проф. Р. Гартмана, в якому він подав, що особисто заніс мої документи в деканат, та домовившись з деканом, склав деяку записку про мене і сподіється, що справа мого прийняття на Берлінський ун[іверсите]т вирішиться позитивно. Тому то я і хочу використати свою відпустку, щоби заокруглити свої арабістичні знання. До роботи забрався від свого приїзду і сподіюся все-таки деяких успіхів, тим більше, що в Тернополі свобідна голова від турбот про “хліб насущний”.

Наразі кінчу, обіцяю правильніше, як досі, писати, прошу про пам’ять та прийняти вислови правдивої пошани

Омелян Пріцак

Там само. – Папка № 159. – Арк. 2–3.

№ 3

Гамбург 13, алея Брамса 17/7
2.12.1957

Дорогий Пане Професоре,

Після довгих вагань рішив я попробувати нав’язати з Вами зв’язок – через мою маму, що з нею я від декількох років у безпосередній переписці.

Я дуже тішився, якщо б Ви змогли мені написати кілька слів або посередньо (через мою маму, Тернопіль, Глиняна 9а), або безпосередньо в Гамбург.

Після всяких пригод я опинився був в місті Göttingen*, де в р. 1948 склав докторат, а в 1951 р. габілітувався. Від 1952 р. працюю в Гамбурзі, спочатку як доцент, а від недавня як надзвичайний професор. Працюю у трьох галузях: 1. Алтайське мовознавство (турецька, монгольська і тунгуська історичні та порівняльні філології); 2. Історія Середньої і Північної Азії до 14 ст. (на основі арабо-персько-

* Геттінген.

турецьких та китайських джерел; головно держави гуннів, тюрків, болгарів, хазарів та монголів); 3. Мовні та історичні зв'язки слов'ян зі Сходом.

У зв'язку з тим видаю 2 журнали (Ural-Altäische Jahrbücher та Central-Asiatic Journal) та 3 серійні видання (Ural-Altäische Bibliothek, Göttinger Asiatische Forschungen та Slavo-Orientalia; остання при співпраці проф. Т. Lewicki'го та F. Taner-а з Праги).

Від 1951 р. жонатий; маю 4 ½ літню дочку Ірину (говорить теж по-українськи).

Недавно мав змогу дістати в Англії Вашу монографію про Богдана Хмельницького¹¹. Дуже мене втішила ця прегарна книга. Мені б дуже хотілося дізнатися про Ваше здоров'я (на жаль, не мав я змоги привітати Вас із сімдесятиліттям!), та про Ваші праці. Очевидно, був би дуже радий Вам бути до послуг у всяких справах.

Свого часу післав я Вам на адресу Львівського університету мою монографію "Болгарський іменник" та про мову протоболгар. Не знаю, чи Ви її дістали. Небавом вийде із друку моя книга про першого монгольського намісника на Русі після битви на р. Калці¹² (Qugin-казан), на основі руських, монгольських, ісламських та китайських джерел. По виході пішлю Вам один примірник.

Черговий Міжнародний конгрес орієталістів має відбутися в 1960 р. в Ленінграді. Якщо до того часу мені не вдасться приїхати на деякий час в Радянський Союз, то в 1960 р. буду – якщо доживу – цілком певно.

На цьому кінчаю цих кілька слів.

Сподіюсь, що ви їх прочитаєте та що матиму щастя незабаром дістати кілька слів від Вас.

Сердечно здоровлю Вас та Вашу сім'ю.

Вам вдячний ученик

Омелян Прицак

P.S. Я пишу моє прізвище в західних мовах: PRITSAK.

Там само. – Папка № 159. – Арк. 2.

№ 4

Hamburg 13
Brahmsallee 17/7
den 30.1.1959

Hochverehrter Herr Akademiker!

Gestern erhielt ich Ihren Eilbrief vom 19.1.59, für den ich mich bei Ihnen herzlichste bedanken möchte. Aus Ihren Anschrift könnte ich entnehmen, dass Sie inzwischen zum Ordentlichen Mitglied der Ukrainischen Akademie der Wissenschaften¹³ gewählt worden sind. Diese Nachricht hat mich sehr gefreut und ich erlaube mir Ihnen zu dieser hohen Auszeichnung meine allerbesten Glückwünsche zu übermitteln.

Es tut mir furchtbar leid, dass Sie meine Antwort auf Ihren freundlichen Brief vom 19.2.58 nicht erhalten haben. Deswegen erlaube ich mir, die dort angeführten Probleme kurz zu wiederholen: Wir sind gerne bereit, mit dem von Ihnen geleiteten Institut der Sozialen Wissenschaften¹⁴ der Akademie der Wissenschaften der USSR in einen Publikationsaustausch zu treten. Da unser Seminar, wie auch andere Seminare der Universität, von sich aus keine Publikationen herausgibt, sondern die entsprechenden wissenschaftlichen

gesellschaften, die von einzelnen Fakultätsmitgliedern geleitet werden, schlage ich vor, dass das Institut mit der von mir geleiteten internationalen Societas Uralo-Altaica als Partner den Tausch aufnimmt. Somit möchte ich Sie bitten, Ihre Publikationssendungen, vor allem "Ukrajínskýj istorycnyj žurnal"¹⁵ an die oben angegebene Adresse der Societas Uralo-Altaica zu senden. Ich wäre Ihnen besonders dankbar, wenn Sie uns seine Liste der zur Zeit erscheinenden ukrainischen wissenschaftlichen Zeitschriften (aus dem Bereich Ihres Instituts) sowie eine Liste der noch zu habenden Monographien zuschicken würden.

Aus Ihrem Brief vom 19.2.58 konnte ich entnehmen, dass wir unsere Sendungen über die Derzavna Publicna Biblioteka AN URSS¹⁶ in Kiev schicken sollen. Ist diese Regelung auch jetzt noch maßgebend?

Sollen wir dabei eine Zuschrift machen: bestimmt für das Institut der Sozialen Wissenschaften in Lemberg?

Den Betrag von DM 11, 80 habe ich in Ihrem Namen an die Bayrische Staatsbibliothek in München überwiesen. Ich würde mich sehr freuen, wenn ich Ihnen auch in Zukunft solche Freundschaftsdienste erweisen könnte.

Sobald ich von Ihnen neue Direktiven bezüglich der Büchersendungen erhalten habe, werde ich die von Ihnen gewünschten Arbeiten, sowie das Wörterbuch von Vasmer, schicken lassen.

In der zweiten Hälfte des März und im April dieses Jahres werde ich in Polen sein, wo ich an den Universitäten Krakau und Warschau Gastvorlesungen über das hunnische Problem halten werde. Auf diese Weise werde ich ganz in der Nähe von Lemberg sein und ich überlege mir, ob es sich nicht doch einrichten ließe, dass ich einen kurzen Besuch in Lemberg abstatten könnte¹⁷.

Mit den besten Grüßen und in vorzüglicher Hochachtung
Ihr
(Prof. Dr. O. Pritsak)

O. Pritsak

Там само. – Панка 312. – Арк. 6.

Гамбург 13,
алея Брамса 17/7
30 січня 1959р.

Високоповажаний Пане Академіку!

Вчора я одержав Вашу поштівку від 19 січня 1959 р., за яку мав би Вам сердечно подякувати. З Вашої адреси я зміг довідатися, що Ви тим часом обрані звичайним членом Української академії наук. Ця звістка мене дуже втішила і я радий надіслати Вам своє найкраще побажання щастя з нагоди цього високого відзначення.

Мені страшно шкода, що Ви не одержали моєї відповіді на Ваш дружній лист від 19 лютого 1958 р. Через те я дозволю собі коротко повторити заторкнуті в ній проблеми. Ми готові радо розпочати обмін публікаціями з очолюваним Вами Інститутом суспільних наук Академії наук УРСР. Оскільки наш семінар, як і інші семінари університету, самі не видають жодних публікацій, а лише відповідні наукові товариства, керовані окремими членами факультетів, я пропоную, щоб Інститут розпочав обмін з очолюваним мною міжнародним Урало-алтайським товариством як партнером. Таким чином, я міг би просити Вас усі Ваші посилки

друків, насамперед “Український історичний журнал”, надсилати на вище вказану адресу Урало-алтайського товариства.

Був би Вам особливо вдячний, якби Ви надіслали нам список досі публікованих українських наукових часописів (із сфери Вашого Інституту), а також список ще наявних монографій. З Вашого листа від 19 лютого 1958 р. я зміг довідатись, що ми повинні наші посилки надсилати через Державну публічну бібліотеку АН УРСР у Києві. Чи це правило ще досі функціонує? Чи ми мусимо при цьому робити надпис, що це призначено для Інституту суспільних наук у Львові?

Суму 11, 80 німецьких марок я маю від Вашого імені переказати Баварській державній бібліотеці у Мюнхені. Буду дуже радий, якщо я також і в майбутньому зможу зробити такі дружні послуги.

Як тільки я одержу від Вас нові пропозиції щодо висилання книг, велітиму вислати бажані праці, а також словник Фасмера.

У другій половині березня і у квітні цього року перебуватиму в Польщі, де у Кракові та Варшаві читатиму гостьові лекції з проблематики гуннів. У цій ситуації я перебуватиму цілком близько Львова і подумав, чи все-таки не дозволити собі влаштувати короткий візит до Львова.

З найкращими вітаннями і найвищою повагою
Ваш

(підпис)
(проф. д-р О. Прицак)

№ 5

Варшава
22.04.1959

Дорогий Академіку!

Приблизно тиждень тому назад відшукав мене в Кракові Анатолій Вас[ильович]¹⁸ та передав мені Вашого листа та книги (“Укр. іст. журнал” 1958:1–6; 1959:1; Укр.-рос. словник, т. 1–2). Сердечно дякую за них, зокрема за листа, що я ним дуже втішився. Після повороту в Гамбург пішло словник Фасмера та децю із моїх робіт. Був би вдячний за список книг та журналів, що ними диспонує Інститут для обміну.

Я дуже радий, що зустрівся з А[натолієм] В[асильовичем]. Він мені надзвичайно вподобався і ми навіть заприятювалися. На жаль, в мене дуже мало часу.

В Кракові, куди я прилетів 6.4, мав я майже кожного дня виклади (цикл на тему: Niung-ни і гуни; Гуни і болгары; Перший монгольський намісник на Русі 1223–1226; Походження сельджуків; Проблеми тюркської кон’югації; Проблеми історії передмусульманської Бухари і т.д.). В днях 15 і 16.4 був в Познані, де теж читав виклад. Від 20.4 я в Варшаві; теж почав виклади. Буду тут до 4.5, опісля лечу в Гамбург. Тут дуже приємна атмосфера, мене зустрічають з великими симпатіями. Дискусії та особисті розмови плідні.

А[натолій] В[асильович] оповідав мені, що під кінець травня у Львові якийсь з’їзд славістів, та запитував від Вашого імені, чи я мав би охоту приїхати. Очевидно, від цілого серця! Тільки чи не пізно буде, щоб дістати своєчасно радянську візу. Прошу написати мені докладніше про це до Варшави або в Гамбург. В Варшаві я цілими днями в інституті, туди і писати б: Zakład Orientalistyki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 40, ul. Freta, 16.

З великою приємністю прочитав би доповідь про гунське або болгарське питання, або про першого монгольського намісника на Русі.

Прошу прийняти мої найсердечніші поздоровлення та вислови
моєї глибокої пошани

Ваш ученик

Омелян Пріцак

Там само. Панка № 312. Арк. 8–9.

№ 6

Hamburg 13
Brahmsallee 17/7
19.5.59

Lieber und hochverehrter Herr Professor!

Nach Hamburg zurückgekehrt, möchte ich mich bei Ihnen für die Gastfreundschaft, deren ich in Lemberg teilhaftig wurde, herzlichste bedanken. Es war für mich ein großes Erlebnis, diese Stadt nach so vielen Jahren wiederzusehen. Auch empfand ich es als eine besondere Ehre, dass es mir gestattet wurde als in Lemberg einen Vortrag zu halten. Ich hoffe, unsere Wissenschaftlichen Beziehungen werden sich jetzt enger gestalten. Meinerseits werde ich alles tun, um Ihnen die von Ihrem Institut sowie von Ihnen persönlich benötigten Publikationen zu übersenden.

Ich schreibe heute nur ganz kurz, da ich nach meiner Rückkehr Berge von unerledigter Post vorgefunden habe und mich nach fünfwöchiger Abwesenheit hier erst wieder richtig einleben muss. Obwohl meine Reise sehr angenehm und instruktiv war, hat sie mich doch ziemlich angestrengt, so dass ich mich, auch gesundheitlich, nicht ganz auf der Höhe fühle.

Mit den besten Grüßen an Sie, Ihre Familie und Ihre Mitarbeiter

Ihr sehr ergebener

O. Pritsak

Там само. Панка № 312. Арк. 11.

Гамбург, 13
Алея Брамса 17/7
19 травня 1959р.

Любий і високоповажаний пане Професоре!

Повернувшись до Гамбурга, можу сердечно подякувати Вам за гостинність, якої я зазнав у Львові. Для мене було великою подією побачення з цим містом через так багато років. Також вважаю для себе особливою честю, що мені було дозволено виступити у Львові з доповіддю. Сподіваюсь, тепер наші наукові взаємини стануть тіснішими. Зі свого боку буду робити все, щоб надсилати необхідні Вашому Інституту, а також Вам особисто публікації.

Пишу сьогодні лише дуже коротко, оскільки після повернення застав гори не залагодженої пошти і після п'ятитижневої відсутності мушу тільки знову відновлювати звичне. Хоч моя мандрівка була дуже приємна і повчальна, вона все ж таки була доволі втомлива, так що я почуваюсь не цілком здоровим.

З найкращими вітаннями Вам і Вашій

Родині і Вашим співробітникам.

Щиро відданий Вам,

О. Пріцак

№ 7

Hamburg 13
Brahmsallee 17/7
Den 15.6.59

Lieber und hochverehrter Herr Professor Krypjakevyč!

Hoffentlich haben Sie inzwischen meinen Brief vom 15.5.59 erhalten, der wohl ziemlich lange unterwegs war, da Sie ihn in Ihrem kurzen Brief vom 28.5. 59 noch nicht erwähnten. Wie ich Ihnen dort schreib, habe ich veranlasst, dass einige der von Ihnen erwünschten Publikationen, wie z[um] B[eispiel]das Werk von Vernadsky¹⁹ und die Monographie über die Chasaren an Sie übersandt werden.

Heute habe ich eine besondere Bitte an Sie: in der letzten Nummer (Nr. 2, 1959) der "Ukrainischen Historischen Zeitschrift", S. 135-141, fand ich eine Besprechung des neuen Werkes über die Chotin-Schlacht von M.A. Alekberli*, das im Jahre 1957 in Černivci erschienen ist. Ich wäre Ihnen sehr dankbar, wenn Sie mir dieses Buch sowie zwei Aufsätze desselben Verfassers, die in der Besprechung zitiert sind**, beschaffen könnten.

Mit den besten Grüßen an Sie, Ihre Frau Gemahlin und Ihre Söhne

Ihr sehr ergebener

Омелян Прицак

*Там само. – Папка № 159. – Арк.12.*Гамбург 13,
Алея Брамса 17/7
15 червня 1959 р.

Любий і високоповажаний Пане професоре Крип'якевич!

Треба сподіватись, що Ви тим часом одержали мого листа від 19 травня 1959 р., який очевидно досить довго був у дорозі, оскільки Ви про нього в своєму короткому листі від 28 травня 1959 р. ще не згадали. Як Вам у ньому писав, я повинен вислати Вам деякі згадані Вами публікації, як, наприклад, працю Вернадського і монографію про хозар.

Сьогодні маю до Вас особливе прохання: в останньому номері (№2, 1959) "Українського історичного журналу" на стор. 135–141 я знайшов рецензію на нову працю М. А. Алекберлі про Хотинську війну, опубліковану в Чернівцях у 1957 р. Був би дуже вдячний Вам, якби Ви змогли мені надіслати цю книжку, а також дві статті цього автора, згадані в рецензії.

З найкращими вітаннями Вам, Вашій дружині і Вашим синам.

Щиро відданий Вам,

О. Прицак

* М. А. Алекберлі. Хотинская война (1621г.) – Черновцы, 1957.– 122с.

** З історії боротьби українського народу проти турецько-татарської агресії на початку XVII ст. // 300 років воз'єднання України з Росією / Науковий збірник Чернівецького держ. університету. – Львів, 1954. – С. 65–95; До питання історіографії Хотинської війни 1621 р. // Наукові записки Чернівецького державного університету. – Т. XVIII. – Серія історичних наук. – Львів, 1956. – С. 113–125.

№ 8

Hamburg 13
Brahmsallee 17/7
Den 14.9.59

Lieber Herr Professor Krypjakevyč!

Besten Dank für Ihren freundlichen Brief vom 28.8.59, in dem Sie den Empfang von Dunlops "The history of Khazars" bestätigen. In unserem Auftrag hat der Verlag Otto Harrassowitz am 8.7.59 das Werk von Vernadsky "The Origins of Russia"* an Ihre Adresse geschickt. Ich wundere mich sehr, dass Sie das Buch bisher nicht erhalten haben. Dem heutigen Brief füge ich die diesbezüglichen Rechnungen des Verlags bei mit der Bitte, in dieser Angelegenheit bei den entsprechenden Stellen vorzusprechen.

Mit den besten Grüßen

Ваш

Омелян Прицак

Там само. Панка № 312. Арк. 14–15.

Гамбург 13
Алея Брамса 17/7
14 вересня 1959 р.

Любий пане Професоре Крип'якевич!

Дуже вдячний за Вашого дружнього листа від 28 вересня 1959 р., яким Ви підтвердили одержання "Історії хозар" Дунлопа. За нашим дорученням видавництво Отто Гаррасовича вислало на Вашу адресу працю Вернадського "Походження Русі". Я дуже здивований тим, що Ви книги досі не одержали. До сьогоднішнього листа додаю відповідний рахунок видавництва з проханням звернутись у цій справі до відповідних установ.

З найкращими вітаннями

Ваш

Омелян Прицак

Помітка: Відп. 4.X.59

№ 9

Hamburg 13
Brahmsallee 17/7
Den 19.10.59.

Hochverehrter Herr Professor Krypjakevyč!

Vielen Dank für Ihren freundlichen Brief vom 4. d. Mts. Ihrem Wunsch entsprechend habe ich den Verlag Otto Harrassowitz, Wiesbaden, angewiesen, die Sendung mit dem Werk von Vernadsky beim Postamt Wiesbaden zu reklamieren. Hoffentlich wird dieses Unternehmen Erfolg haben. Das ist auch von den Standpunkt aus wichtig, dass wir kaum

* У цій книжці подано в скороченні основний зміст "Recient Russia" і "Kievan Russia". Крім того, поправлені тут похибки і обговорена нова література.

im Stande sein werden, Ihnen auch weiterhin unsere Publikationen zuzuschicken, solange wir nicht wissen, dass unsere Sendungen Sie auch tatsächlich erreichen.

Selbstverständlich werde ich Ihnen jederzeit in Fragen der osteuropäischen Geschichte des 6 bis 9 Jahrhunderts behilflich sein können.

In Zusammenhang mit Ihrem freundlichen Angebot, einen Aufsatz in der "Ukrainischen Historischen Zeitschrift" zu veröffentlichen, möchte ich zwei Themen vorschlagen und Ihnen die Wahl überlassen:

1. Der erste mongolische Statthalter in Osteuropa.
2. Die Komanen-Polovci-Frage.

Den von Ihnen gewünschten Aufsatz werde ich dann in ein paar Wochen auf Ukrainisch abschicken.

Mit den besten Grüßen an Sie und Ihre Familie
Ihr

O. Pritsak

P.S. Ich wäre Ihnen für Sie Zusendung von folgenden Publikationen sehr dankbar:

1. М. А. Алекберлі. Хотинская война (1612). – Черновцы, 1957. – 122 с.
2. М. А. Алекберлі. З історії боротьби українського народу проти турецько-татарської агресії на початку XVII ст. // 300 років воз'єднання України з Росією. Науковий збірник Чернівецького держ[авного] ун[іверсите]ту. – Львів 1994. – С. 65–95.
3. М. А. Алекберлі. До питання історіографії Хотинської війни 1612 р. // Наукові записки Чернівецького державного університету. Т. XVIII. Серія історичних наук. – Вип. 1. – Львів, 1956. – С. 113–125.

Там само. – Папка № 312. – Арк. 19.

Гамбург, 13
Алея Брамса 17/7
19 жовтня 1959 р.

Високоповажаний Пане Професоре Крип'якевич!

Дуже вдячний за Вашого дружнього листа від 4 ц[ього] м[ісяця]. Згідно з Вашим побажанням я порадив Видавництву Отто Гарассовича у Вісбадені пред'явити претензію пошти у Вісбадені щодо надіслання твору Вернадського. Сподіваюсь, ця спроба буде результативною. Це важливо з цього погляду, що ми навряд чи будемо в стані також і надалі висилати Вам наші публікації, поки не знатимемо, що наші посилки Ви дійсно одержуєте.

Само собою зрозуміло, що я завжди в питаннях східноєвропейської історії VI–IX століть можу бути Вам корисним.

У зв'язку з Вашою дружньою пропозицією опублікувати статтю в "Українському історичному журналі" міг би запропонувати дві теми на Ваш вибір:

1. Перший монгольський намісник у Східній Європі:
2. Проблема команів-половців.

Бажану Вам статтю в такому випадку за кілька тижнів відішлю українською мовою.

З найкращими вітаннями Вам і Вашій Родині
Ваш

O. Прицак

P.S. Я був би дуже вдячний Вам за надіслання таких публікацій:

1. М.А. Алекберлі. Хотинская война (1612). – Черновцы 1957. – 122 с.
2. М.А. Алекберлі. З історії боротьби укр[аїнського] народу проти турецько-татарської агресії на початку XVII ст. // 300 років воз'єднання України з Росією. Науковий збірник Чернівецького держ[авного] ун[іверситету]. – Львів, 1994. – С. 65–95.
3. М.А. Алекберлі. До питання історіографії Хотинської війни 1612р. // Наукові записки Чернівецького державного університету. Т. XVIII. Серія історичних наук. – Львів, 1956. – Вип. 1. – С. 113–125.

№ 10

Сан-Франціско

28.12.1960

P.S. Від кінця серпня я гостинний професор Harvard-University. Дуже мені тут подобається. Прекрасна бібліотека (її знімка на картці), дуже приятельські відносини. Перед кількома днями закінчив мій перший семестр. Досить втомлений, не привик викладати англійською мовою. Та система навчання тут дещо відмінна. Тепер відпочиваю у сонячній Каліфорнії. San Francisco – це не місто, а казка. У Сполучених Державах остаюся до кінця академічного року 1960/61, цебто до кінця травня 1961. Моя адреса на конверті.

A Merry Christmas

And

A Happy New Year

бажає

Омелян Пріцак

Там само. – Папка № 1312. – Арк. 25.

№ 11

Нью-Йорк

2.06.1963

Дорогий Пане Професоре.

Сердечно дякую за Ваш прекрасний подарунок: листи Б. Хмельницького²⁰ та огляд історіографії Галичини²¹. Від щирого серця gratulую Вам за зреалізовання Вашого давнього наміру! Тільки тепер, після виходу Вашого твору політичні акції та праця Великого Гетьмана стали нам ясні. Якщо б більше таких джерельних публікацій для всього періоду гетьманської держави!

Я в дорозі до Європи, де пропрацюватиму ціле літо в різних бібліотеках та архівах. Готую до друку дві монографії: одну про історію Євразійського степу (від Мадярщини по Тихий океан) в часах від 8-го до 12 століть, другу – про перші монгольські інвазії у Східній Європі від 1222 по 1242.

Бажаю Вам сил і здоров'я та остаюсь Вашим відданим учнем

Ваш

Омелян Пріцак

Там само. – Папка № 312. – Арк. 30.

№ 12

24 грудня* 1965р., Бостон

Greetings of the Season Омелян Прицак

P.S. В останньому році я концентрував свої сили на монографії про “Слово о полку Ігоревім” та свразійський степ. Мені вдалось дістати несподівані результати, що остаточно перерішують проблему автентичності пам’ятника.

Моя монографія (бл. 300 стор.) іде в друк (англ[ійською] мовою) під кінець лютого 1966.

Якщо б УАН була зацікавлена, я міг би переслати мій український оригінальний текст для надрукування у Львові або Києві.

Сердечно здоровлю

Ваш Омелян

Там само. Папка № 313. Арк. 1–2.

* Датується за штампом на конверті.

№13

Lwow, 30. X. 59

Herr Prof. O. Pritsak

Hochverehrter Herr Professor!

Heute erlangte mich Ihr Brief von 19.X.59. Gleich habe ich an die Redaktion des U. Hist. Journals und auch an bekannten mir Dozent M.A. Alekberli, Černivci, Universität geschrieben. Über ihre Antworten werde ich Sie benachrichtigen. Ich habe viel Arbeit und wenig Zeit. Für Sie wäre es vielleicht interessant, dass drei Mitglieder unseren Institut in einer Session in Eriwan teilnehmen; es wurde auch mein Referat über armenischen Historiker Sadok Barącz der Armenischen Akademie der Wissenschaften überreicht.

Karachanidische Studien. – 2 t. – 700 ст. – Göttigen, 1948.

Philologiae Turcicae Fundament. – 10. – 250. – Wiesbaden, 1959.

Alttürkische Grammatik. – Leyden, 1959 (bei der ersten mong[olischen] Statthalter in Lande des Ruś Čerkes.

Там само. – Папка № 312. – Арк. 20, 23.

Лист-відповідь І. Крип'якевича О. Прицаку

Львів, 30 жовтня, 1959 р.

Панові професору О. Прицаку

Високоповажний Пане Професор!

Сьогодні до мене надійшов Ваш лист від 19 жовтня 1959 р. Я відразу написав до редакції “Укра[їнського] іст[оричного] журналу”, а також до відомого мені доцента М. А. Алекберлі в Університеті в Чернівцях. Про їхні відповіді Вас повідомлю. У мене багато роботи і мало часу. Вам було б, очевидно, цікаво, що три працівники нашого Інституту беруть участь в сесії у Єрвані. Також Вірменській академії наук буде вручена моя доповідь про вірменського історика Садока Баронча²¹.

Без підпису

Додаток:

Караханідські студії. – 2 т. – 700 ст. – Геттінген, 1948.
 Фундамент турецької філології. – 10. – 250. – Вісбаден, 1959.
 Старотурецька грамматика. – Лейден, 1959 (при першому монгольському
 намісникові в країні Русь-Черкеси).

1. Багазій Володимир – випускник і аспірант – математик Київського університету. Під час сформування Української Національної Ради в Києві 5 жовтня 1941 р. став бургомістром Києва. У 1942 р. розстріляний гестапівцями.
2. Українська Національна Рада – (УНРада), заснована у Києві 5 жовтня 1941 р. з ініціативи ОУН (М). Очолював її проф. М. Величківський. Видавала газету “Українське слово” (редактор І. Рогач). Брала під контроль міську управу, культурно-мистецьке життя міста. Окупаційна влада заборонила її діяльність, репресувала її членів. Відновилась у 1944 р., перетворившись у Всеукраїнську Національну Раду, яка припинила свою діяльність у 1946 р.
3. “Українське Слово” – щоденна українська газета, що видавалась у період німецької окупації України. Виходила з осені 1941р. в Житомирі, пізніше – в Києві. Редактори ОУН (М) (І. Рогач, П. Олійник, О. Чемеринський), які за національно-самостійницьке спрямування часопису були розстріляні німецькою владою.
4. Рогач Іван (1913–1942)– відомий український політичний діяч, журналіст родом із Великого Березного на Закарпатті. Належав до ОУН. У 1941 р. з похідними групами ОУН вирушив на Наддніпрянську Україну. У вересні-листопаді 1941 р. редагував спільно з П. Олійником і О. Чемеринським щоденну газету “Українське Слово”. Заарештований гестапо в листопаді 1941 р. разом з іншими співробітниками видання і розстріляний у Бабиному Яру.
5. Лукань Роман-Степан (1907–1943)– монах-василіанин, історик, бібліограф, краєзнавець, родом із с. Старуна на Станіславщині. Перебував у василіанських монастирях, працював у Центральному василіанському архіві у Львові, редакціях “Записок Святого Василя Великого”, “Місіонера”. З осені 1939 р. працював на посаді бібліотекаря Львівського відділу Інституту історії АН УРСР у Львові. Під час Другої світової війни перебував у монастирі. 28 листопада 1943 р. загинув після наїзду на нього вантажного автомобіля. І. Крип’якевич опублікував спогад “Пам’яті о. Романа Луканя в газеті “Краківські вісті” 5 грудня 1943 р, № 274.
6. Думин Осип (1893–1945)– український військовий діяч, письменник (літ. псевдонім Антін Крезуб), командир сотні, куреня, полку, а згодом і армійської групи Українських Січових Стрільців (1918–1919), у 1921–1925 рр.– керівник відділу розвідки Начальної команди УВО.
7. Оглоблин Олександр Петрович (1899–1992)– визначний український історик, історіограф і археограф. Родом з Києва. Закінчив Київський університет Св. Володимира. Згодом професор вищих навчальних закладів Києва і Одеси, старший науковий співробітник ВУАН (1926–1933) і АН УРСР (1935–1941). У 1930–1931 рр. був ув’язнений ГПУ, згодом позбавлений усіх наукових посад. Восени 1941р. під час німецької окупації очолював київський магістрат. У 1941 р. входив до складу Української Національної Ради. У 1943 р. перебував у Львові. З 1944 р.– в еміграції в Чехо-Словаччині, Західній Німеччині, з 1951р. – у США.
8. Полонська-Василенко Наталія (1884–1973)– історик, археолог, архівіст, доктор історичних наук (1940). Народилась в Харкові. Закінчила Київський університет (1913). Працювала в Київському університеті, Київському археологічному інституті, ВУАН,

- Всенародній бібліотеці України, в секторі феодалізму Інституту історії України АН УРСР (1938–1941). Під час німецької окупації очолювала Археографічний інститут, Центральний архів давніх актів, співробітничала в Музеї-архіві переходової доби історії Києва. У вересні 1943 р. виїхала до Львова, а згодом емігрувала до Праги, Мюнхена, де була деканом філософічного факультету УВУ (1945–1972).
9. Крип'якевич Іван Петрович (1871–1942) – визначний письменник, сходознавець, історик української мови і літератури, дійсний член УАН (з 1917 р.) та НТШ (з 1903 р.) У 1918–1941 рр. – професор Київського університету (з перервами). У 1918 р. – один з організаторів УАН, незмінний секретар та голова її історико-філологічного відділу (до 1929 р.). У 1921–1929 рр. очолював Інститут сходознавства в Києві. Після ліквідації очолюваних ним установ у 1930-х рр. був усунений від науково-викладацької праці в академічних установах України. У 1941 р. заарештований службами НКВД, звинувачений в антирадянській діяльності і ув'язнений в тюрмі НКВД в Кустанай (тепер Казахстан), де помер (за іншими даними, був закатований)
  10. Сімович Василь (1880–1944) – український мовознавець і культурний діяч, дійсний член НТШ. Професор українського педагогічного інституту ім. Драгоманова в Празі (1923–1933, у 1926–1930 рр. його ректор). З 1933 р. у Львові редактор видань “Прогресу”, “Української загальної енциклопедії”. У 1939–1941 рр. – професор Львівського університету.
  11. Йдеться про монографію І. Крип'якевича “Богдан Хмельницький”. – Київ, 1954.
  12. Битва на р. Калці – перша битва руських і половецьких військ із монголо-татарськими ордами Чингісхана у 1923р., в якій зазнали поразки.
  13. Крип'якевич Іван Петрович обраний дійсним членом Академії наук України у 1958 р.
  14. Крип'якевич І. П. був на посаді директора Інституту суспільних наук у 1953–1962 роках.
  15. “Український історичний журнал” – орган Інституту історії АН України, заснований у 1957 р. Впродовж 1958–1964рр. виходив раз на два місяці, а з 1965 р. став щомісячним.
  16. Йдеться про Центральну наукову бібліотеку АН УРСР у Києві.
  17. Прицак Омелян (1919–2006) – визначний історик, медієвіст, орієнталіст, тюрколог. Професор (1957 р.) Дійсний член НТШ (1951), Української вільної академії Наук (1952), Американської АН (1971), іноземний член НАН України, Латвійської НАН (1995). У 1936–1939рр. був секретарем Комісії Нової історії України НТШ, у 1940р. – науковим секретарем Львівського відділення Інституту історії України АН УРСР під керівництвом І. Крип'якевича. Будучи гостем Польської академії наук у Варшаві і Кракові у 1959 р., спровокований невідомою особою, вирішив відвідати Львів і повідомив про це І. Крип'якевича. Їхня зустріч відбувалась в Інституті суспільних наук АН УРСР, а взаємний обмін інформацією – поза Інститутом, на Високому Замку. Докладнішу інформацію про О. Прицака див: Ісаєвич Я. Омелян Прицак: спогад про вченого і людину// Львівська газета. 2006. – 23 травня. – № 111.
  18. Мається на увазі Санцевич Анатолій Васильович (1924–1996) – доктор історичних наук, професор, з 1961 р. працівник Інституту історії АН УРСР на посадах старшого наукового співробітника, завідувача відділу джерелознавства та допоміжних історичних дисциплін, заступника директора, провідного наукового співробітника відділу української історіографії, у 1967–1972 рр. – заступника головного редактора “Українського історичного журналу”.
  19. Йдеться про працю О. Прицака “Походження Русі”, видану під псевдонімом Вернадського.
  20. Йдеться про публікацію І. Крип'якевичем разом з І. Бутичем збірника “Документи Богдана Хмельницького (1648–1657)” у 1961 р.

21. Мається на увазі праця І. Крип'якевича “Джерела з історії Галичини періоду феодалізму (до 1772р.), видана в 1962 р.
22. Йдеться про участь в науковій сесії в Єревані в 1959 р. працівників Інституту суспільних наук АН УРСР М. Івасюти, В. Грабовецького та представлення доповіді І. Крип'якевича “Садок Баронч – історик вірмен колишньої Галичини”.